

Redovisning förstudie Projekt Hedehösländ 2008 Studieresa Alta och Narvik

Den 30 augusti till 1 september reste Karin Jansson Borg, Jenny Staaf, Christer Borg och Lars Englund på studieresa till Alta museum.

Med anledning av den långa resan till Alta mellanlandade vi i Narvik för att göra resterande resa med bil upp till Alta dagen efter. Eftersom att det då fanns tid över passade vi på att besöka Nordland Röda korsets Krigsminnesmuseet för att studera utformningen av ett specialiserat museum i en mindre och geografiskt svårtillgängligt belägen ort. Museet var klart mer omfattande än vad någon av oss förväntat sig. Man hade flera temautställningar med fokus på ockupationsåren i Narvik och de dramatiska händelserna i samband med det. Där fick vi flera uppslag för projektets framtida utställningar.

Därefter tog vi även en promenad till stadens hällristning. Narvik är en av de få norska byarna som har en hällristning mitt i själva bykärnan. Hällristningen i Brennholtet ger oss en glimt av våra förfäders önskan om god jakt. Det är en ovanligt stor ristning som föreställer en älg. Konturlinjerna, även älgens öga är huggen och figuren antas vara ca 5 000 år. Vägen till hällristningen var väl skyltad vid varje korsning, både allmänna och lokala vägs skyltar. Ristningen var avspärrad med järnstolpar och rep som harmoniserade fint med naturen. Marken var sluttande och våt, men på de mest branta partierna fanns trappor anlagda för bättre tillgänglighet, dock inte funktionshinderanpassad. Narvik exponerar sin enda hällristning mycket väl.

Alta ligger ca 50 mil från Narvik och vägarna var bra men slingriga och då och då stötte vi på renar och får på vägen. Vi körde sakta och kom fram först till kvällen.

Dagen efter begav vi oss till Alta museum där vi bokade guidad tur. Det var välskyltat till museet som ligger lättillgängligt vid E6 och på vägs skyltarna fanns en fin hällristning, vilket var uppseendeväckande och visade på stort intresse från samhället.

Museet får bidrag från det norska Riksantikvarieämbetet och en interkommunal organisation. De bedriver fortlöpande forskning kring området och hällristningarna. Museet har ca 60 till 70 000 besökare per år.

Fastlandets nordligaste punkt, Nordkap, ligger ytterligare 20 mil norrut, och besökare dit passerar Alta på vägen, vilket bidrar en hel del till ökat besökarantal. En viktig reseanledning är naturligtvis också de enormt vackra landskapen och midnattssolen. Laxfisket i Nordnorge drar även det en hel del besökare. Men arkeolog och konservator Karin Tansem som arbetar på Alta museum menar att hällristningarnas dragningskraft i sig bidrar till en stor del av tillströmningen. Dock är det även så att den välkända båtturen Hurtigrutten som går genom Norges fjordar upp till Nordkap, bidrar till att passagerare väljer att göra ett stopp i Alta.

Museet var oerhört vackert och överraskande billigt, med tanke på priserna överlag i Norge. Man hade en gedigen souvenirsamling i museishopen och den var smakfullt utvald.

Hällristningarna var lättolkade och man kan lätt se att de flesta härrör från nordnorges samiska förhistoria. Jämfört med Nämforsens hällristningsområde var det fler motiv och de hängde ihop mer som hela scener, det man brukar prata om som narrativa ristningar. Det var många bilder av renar som var väldigt tydliga. Hällristningsområdet består av fyra lokaler med sammanlagt ca 6 000 ristningar och en med hällmålningar. Uppskattningsvis finns ytterligare ca 2-3 000

oupptäckta ristningar och de hittar många varje säsong. Genom hela området ringlade en ca 3 km lång gedigen träramp med räckor av trästolpar, tågvirke och naturfiber. Längs denna fanns ett antal fina rastplatser med bänkar och bord. Det fanns tydliga instruktioner om att man inte fick avvika från spången och gå ut på hållarna och på de ställen där det var ristningar på båda sidorna fanns spänger eller trappor runt om. En intressant skillnad från våra hållristningslokaler i Sverige var att man inte fyllt i alla ristningar men framförallt att man rengjort ytorna runt bilderna på ett skonsamt sätt för att dels tydliggöra dessa, men också för att öka bevarandegraden, då mossor och alv kan skada bergets yta.

Sammanfattningsvis har Alta tagit mycket väl hand om sitt kulturarv och presenterar det på ett mycket trevligt och fördelaktigt sätt. Ett besök ger mersmak och är ett incitament för fler framtida resor till området.

Alta museum vann European museum of the year award 1993.

Utställningarna inne i museet handlar om Stenåldern i Finnmarken, Från bergskonst till kristendom, Skatter och marknader, Altaälv och fjord från istid till kraftutbyggnad, Krig och fred i Finnmarken, Nordljus och koppargruvor.

Besöket i Alta väcker en längtan efter mer gemensam forskning kring det nordiska kulturarvet och vi såg möjligheter till att lyfta fram de olika hållristningsområden som finns.

En av de arkeologistuderande som var med och guidade oss har varit i Sollefteå på besök två gånger och blev förvånad över att höra att de finns ett hållristningsområde där i närheten, han hade inte sett någon information eller några skyltar om det.

Det fanns ingenting på eller runt museet som var direkt anpassat för barn, museet riktade sig till vuxen publik. Endast en liten sandlåda med en lekanordning fanns och denna hade ingen anknytning i form eller utformning till resten av museet eller dess teman.

Tillbaks igen i Narvik hade vi en stund över innan tåget skulle gå och då besökte vi även Ofoten museum, kulturhistoriskt museum för Ofoten och Narvik. Här fanns en utställning som presenterade de tre hållristningsområdena i Narvik: Brennholtet, Herjungen och Forselv. Figurerna är daterade från yngre stenåldern och är 5 till 6000 år gamla. Avbildningarna av fälten är tillrättalagda för synskadade. Det var ett mycket fint litet museum med filmer, foton, konstverk och flera miniatyrmodeller av LKABs malmtåg och en multimedial utställning om "hjelmdukkere", tungdykarna som rensade Narviks hamn från de många vraken efter andra världskriget. Även från detta besök fick vi goda idéer inför projektets framtida arbete.

Text Karin Jansson Borg